

Depusă la:
Curtea de Apel București
Secția I penală
Dosar nr. 3514/2/2016
Completul S1 C21F
Termen la: 08.06.2016

Pentru:
Curtea Constituțională

DOAMNĂ / DOMNUL PREZIDENT / Ă,

Subsemnatul, **Remus-Adrian BORZA**, domiciliat în str. [redacted]
[redacted], în calitate de *petent - autor al excepției de neconstituționalitate*, reprezentat de av. Corneliu-Liviu POPESCU, avocat în Barourile București și Paris, cu drept de a pune concluzii la Înalta Curte de Casație și Justiție și la Curtea Constituțională, cu datele profesionale și coordonatele de contact indicate în antet și în *pied de page*, în calitate de apărător ales, cu împuternicire avocațială aflată la dosar,

Prin prezenta ridic și motivez

EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

A dispozițiilor art. 4 Cod penal și art. 453 alin. (1) lit. f) și art. 595 Cod procedură penală

Și solicit:

1. Instanței judecătorești în fața căreia am ridicat prezenta excepție de neconstituționalitate: constatarea admisibilității prezentei excepții de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale cu soluționarea ei;

2. Curții Constituționale: admiterea excepției de neconstituționalitate și declararea ca neconstituțională a dispozițiilor legale criticate, asupra cărora poartă prezenta excepție de neconstituționalitate.

Motivele excepției de neconstituționalitate

În fapt

Autorul excepției de neconstituționalitate a fost condamnat penal definitiv prin Decizia penală nr. 50/A din 16.02.2015, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală în Dosarul nr. 6857/2/2013.

În urma Deciziei Curții Constituționale nr. 603 din 06.10.2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 301 alin. (1) și art. 308 alin. (1) din Codul penal, publicate în M. Of. nr. 845 din 13.11.2015, autorul excepției de neconstituționalitate a formulat o cerere de aducere la îndeplinire a dispozițiilor art. 4 noul C.pen., în sensul aplicării dezincriminării, înlăturării pedepselor (principale și accesorii) și încetării tuturor consecințelor penale ale hotărârii de condamnare, întemeiată pe dispozițiile art. 595 C.pr.pen., depusă la instanța de executare.

Pe portalul instanțelor judecătorești, natura cauzei formând obiectul dosarului în care trebuie soluționată cererea autorului excepției de neconstituționalitate este indicată a fi "revizuire".

În drept

Admisibilitatea excepției de neconstituționalitate

Excepția de neconstituționalitate îndeplinește toate condițiile de admisibilitate fixate de art. 144 lit. d) din Constituție, de art. 29 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale și de jurisprudența Curții Constituționale, și anume:

- excepția de neconstituționalitate vizează dispoziții dintr-o lege;
- excepția de neconstituționalitate vizează dispoziții legislative care au legătură cu soluționarea cauzei;
- excepția de neconstituționalitate vizează dispoziții care nu au fost declarate anterior ca fiind neconstituționale;
- excepția de neconstituționalitate este ridicată în cursul unui proces judiciar;
- excepția de neconstituționalitate este ridicată de una dintre părțile procesului;
- excepția de neconstituționalitate este ridicată în fața unei instanțe judecătorești;
- excepția de neconstituționalitate este motivată.

Cu specială privire la condiția de admisibilitate constând în obiectul său reprezentat de norme juridice care au legătură cu soluționarea cauzei, aceasta este îndeplinită pentru toate normele cu privire la care poartă prezenta excepție de neconstituționalitate:

- cu privire la art. 4 C.pen. și art. 595 C.pr.pen., ele sunt normele juridice substanțiale și procedurale pe care autorul excepției de neconstituționalitate s-a întemeiat expres în cererea adresată instanței judecătorești penale și pe care aceasta trebuie să le aplice, legătura lor cu cauza judiciară fiind evidentă;

- cât privește art. 453 alin. (1) lit. f) C.pr.pen., pe portalul instanțelor judecătorești cauza în care se ridică prezenta excepție de neconstituționalitate este calificată expres (în ciuda calificării date de autorul excepției de neconstituționalitate) drept o cerere de revizuire, ceea ce semnifică faptul că instanța judecătorească intenționează să aplice această normă procedurală, caz în care ea are legătură cu cauza; autorul excepției de neconstituționalitate arată însă că, dacă instanța judecătorească renunță la recalificarea cererii sale ca fiind o cerere de revizuire, art. 453 alin. (1) lit. f) C.pr.pen. nu mai are legătură cu cauza și excepția de neconstituționalitate privind acest text devine inadmisibilă.

Cu specială privire la condiția de admisibilitate constând în nedeclararea anterioară a dispoziției legislative criticate ca fiind neconstituțională, autorul excepției de neconstituționalitate arată că, prin Decizia nr. 126/03.03.2016, Curtea Constituțională a admis o excepție de neconstituționalitate privind art. 453 alin. (1) lit. f) C.pr.pen., dar că declararea neconstituționalității nu a vizat textul în întregime sa, ci numai o soluție legislativă pe care el o conține. Prezenta excepție de neconstituționalitate poartă asupra unei alte soluții legislative conținute în același text, asupra căreia jurisdicția constituțională nu s-a pronunțat, deci prezenta excepție de neconstituționalitate este admisibilă.

Având în vedere faptul că, în dezvoltarea motivelor de neconstituționalitate, se va solicita declararea neconstituționalității unei dispoziții legislative într-o anumită interpretare, autorul excepției de neconstituționalitate arată și faptul că, în jurisprudența sa constantă, Curtea Constituțională a considerat admisibile și a soluționat pe fond (uneori prin admitere) excepții de neconstituționalitate prin care se solicită declararea neconstituționalității unei anumite dispoziții legislative, într-o anumită interpretare a acesteia (e.g.: Decizia nr. 459/16.09.2014). Nu este vorba, prin urmare, nici de o cerere de interpretare a normelor legislative (atribut al instanțelor judecătorești), nici de o excepție de neconstituționalitate care ar purta asupra mai multor texte legislative, dintre care fiecare luat izolat să fie constituțional, dar interpretarea lor cumulată să ducă la o soluție legislativă neconstituțională, deci excepția de neconstituționalitate este admisibilă și sub acest aspect.

De asemenea, nu este vorba de neconstituționalitatea unei omisiuni legislative (chestiune care ar fi inadmisibilă, instanța de contencios constituțional nefiind un legiuitor pozitiv, ci numai unul negativ), ci de neconstituționalitatea unei soluții normative conținute în dispozițiile legale criticate, ceea ce face ca excepția de neconstituționalitate să fie admisibilă și din acest punct de vedere (cu titlu exemplificativ, indicăm Decizia Curții Constituționale nr. 126/03.03.2016).

Fiind îndeplinite toate condițiile de admisibilitate, instanța judecătorească are obligația sesizării Curții Constituționale, singura competentă să statueze asupra temeiniciei acesteia.

Fondul excepției de neconstituționalitate

Neconstituționalitatea art. 4 Cod penal și art. 595 Cod procedură penală, dispozițiile legislative violând art. 1 alin. (5), art. 15 alin. (2), art. 16 alin. (1), art. 23 alin. (12), art. 142 alin. (1) și art. 147 alin. (4) din Constituție

Art. 4 C.pen. dispune că, dacă legea penală nouă *dezincriminează* o anumită faptă, executarea pedepselor, măsurilor educative și măsurilor de siguranță conținute într-o hotărâre judecătorească definitivă pronunțată în temeiul legii penale vechi (abrogate) și toate consecințele penale ale respectivei hotărâri judecătorești penale încetează. La rândul său, art. 595 C.pr.pen. prevede că atunci când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri penale întemeiată pe legea penală veche, intervine legea penală nouă *dezincriminatoare*, instanța judecătorească de executare aplică dispozițiile art. 4 C.pen.

Aceste dispoziții legislative penale materiale și procesuale dau expresia normelor constituționale privind legalitatea pedepsei - art. 23 alin. (12) - și retroactivității legii penale mai favorabile (în concret, a legii de dezincriminare) - art. 15 alin. (2).

Soluția legislativă criticată nu vizează însă ipoteza în care *legea penală incriminatoare este declarată neconstituțională*, caz în care ea încetează să mai producă efecte juridice, sau este *afectată în alt mod printr-o decizie a Curții Constituționale* (o decizie de constituționalitate cu o anumită interpretare obligatorie sau considerentele unei decizii).

Este adevărat că, formal juridic, există diferențe între o lege (de dezincriminare) și o decizie a Curții Constituționale (de neconstituționalitate), prima ducând la abrogarea legii anterioare, a doua la încetarea efectelor juridice ale legii declarate neconstituționale. În substanță însă, *efectele juridice* ale abrogării și cele ale declarării neconstituționalității legii penale vechi (de incriminare) sunt aceleași: legea penală veche (de incriminare) încetează să mai producă efecte juridice *erga omnes*.

Este adevărat că art. 147 alin. (4) din Constituție dispune că efectele *erga omnes* ale deciziilor Curții Constituționale sunt numai *ex nunc*, iar nu *ex tunc*, dar textul necesită o interpretare *sistematică* împreună cu art. 15 alin. (2) și art. 16 alin. (1). Pe de o parte, încetarea efectelor legii penale vechi de incriminare declarate neconstituționale trebuie să aibă loc retroactiv, *rațiunea fiind cu atât mai evidentă* în cazul declarării neconstituționalității (legea penală veche de incriminare este în conflict cu dispozițiile constituționale) decât în cazul abrogării (când legea penală veche de incriminare a fost validă, dar s-a schimbat politica penală a statului); faptul că, potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, legiuitorul are obligația punerii în acord a legii declarate neconstituționale cu normele constituționale și cu decizia de neconstituționalitate (ceea ce înseamnă adoptarea unei legi penale noi de dezincriminare) este irelevant, cât timp *legiuitorul poate rămâne în pasivitate*, consecința fiind că *o persoană va continua să suporte consecințele penale negative, deși condamnarea sa este dată în baza unei legi de incriminare neconstituțională*. Pe de altă parte, nu este admisibil să *depindă exclusiv de hazard* (momentul publicării deciziei de neconstituționalitate, care poate fi anterior sau posterior unei hotărâri penale definitive de condamnare) efectul deciziei Curții Constituționale: pentru o faptă penală săvârșită la aceeași dată, sub imperiul legii penale vechi de incriminare,

decizia de neconstituționalitate produce efecte dacă procesul este pe rol, dar ar fi complet discriminatoriu să nu producă efecte pentru persoana față de care s-a pronunțat deja o hotărâre penală definitivă de condamnare, sub pretextul autorității de lucru judecat (care vizează stabilirea faptelor și interpretarea și aplicarea dreptului, dar **nu și caracterul neconstituțional al legii de incriminare pe care s-a întemeiat hotărârea de condamnare**).

Prin urmare, soluția normativă cuprinsă în art. 4 C.pen. și în art. 595 C.pr.pen., privind încetarea oricăror efecte ale hotărârii penale definitive de condamnare numai la intervenția legii penale noi de dezincriminare (de abrogare a legii penale vechi de incriminare), iar **nu și la publicarea deciziei de neconstituționalitate a aceleiași legi penale vechi de incriminare**, este neconstituțională, violând caracterul *erga omnes* al deciziilor Curții Constituționale - art. 147 alin. (4) din Constituție -, care în acest caz de excepție trebuie să fie retroactiv - art. 147 alin. (4) corelat cu art. 15 alin. (2) din Constituție -, pentru a nu exista discriminare - art. 147 alin. (4) corelat cu art. 15 alin. (2) și art. 16 alin. (1) din Constituție -, în caz contrar menținerea efectelor condamnării întemeiate pe o lege declarată neconstituțională încălcând principiul legalității penale - art. 23 alin. (12) corelat cu art. 1 alin. (5) din Constituție -, ceea ce contravine principiului supremației constituționale - art. 1 alin. (5) din Constituție - și rolului Curții Constituționale de garant al supremației Constituției - art. 142 alin. (1) din Constituție.

În egală măsură, soluția normativă conținută în art. 5 C.pen. și art. 595 C.pr.pen. trebuie să vizeze nu doar o decizie de neconstituționalitate, ci **orice decizie a Curții Constituționale** care are influență asupra validității ori interpretării legii penale vechi de incriminare (cum ar fi o decizie de constituționalitate sub rezerva unei anumite interpretări sau orice considerente ale unei decizii de neconstituționalitate), având în vedere jurisprudența constituțională constantă, conform căreia se bucură de putere obligatorie *erga omnes* nu numai dispozitivul, ci și considerentele deciziilor Curții Constituționale. Soluția normativă conținută în dispozițiile legale criticate este neconstituțională în măsura în care nu s-ar ține cont de caracterul obligatoriu al întregii decizii și a oricărei decizii a Curții Constituționale privind o lege penală veche de incriminare (deci, **nu doar o decizie de neconstituționalitate, ci și o decizie de constituționalitate într-o anumită interpretare sau considerentele unei decizii**), întrucât s-ar încălca art. 147 alin. (4) din Constituție (obligativitatea deciziilor Curții Constituționale, care nu se limitează la dispozitivul unei decizii de neconstituționalitate) și art. 1 alin. (5) și art. 142 alin. (1) din Constituție (privind supremația Constituției, care este garantată de Curtea Constituțională).

În concluzie, soluția normativă conținută în art. 5 C.pen. și art. 595 C.pr.pen., în măsura în care nu permite înlăturarea consecințelor negative ale unei hotărâri penale definitive întemeiate pe o lege penală veche de incriminare care este declarată neconstituțională sau care este afectată în alt mod prin dispozitivul sau considerentele unei decizii a Curții Constituționale, similar ipotezei abrogării acesteia prin legea penală nouă de dezincriminare, este neconstituțională prin raportare la art. 1 alin. (5), art. 15 alin. (2), art. 16 alin. (1), art. 23 alin. (12), art. 142 alin. (1) și art. 147 alin. (4) din Constituție.

Neconstituționalitatea art. 453 alin. (1) lit. f) Cod procedură penală, dispoziția legislativă violând art. 1 alin. (5), art. 15 alin. (2), art. 16 alin. (1), art. 23 alin. (12), art. 142 alin. (1) și art. 147 alin. (4) din Constituție

Prin Decizia nr. 126/03.03.2016, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 453 alin. (1) lit. f) C.pr.pen. și a statuat că soluția legislativă care nu limitează cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate este neconstituțională.

Prin prezenta excepție de neconstituționalitate autorul ei solicită instanței de contencios constituțional să opereze o nuanțare a jurisprudenței sale, în sensul că soluția de neconstituționalitate nu vizează și **norma penală substanțială de incriminare**, declarată neconstituțională sau **afectată în orice alt mod** (constituționalitate sub rezerva interpretării ori considerente) printr-o decizie a Curții Constituționale. Altfel spus, autorul excepției de neconstituționalitate susține că este neconstituțională soluția legislativă, pe de o parte, a imposibilității utilizării căii extraordinare de atac a revizuirii de o altă persoană decât cea care a ridicat excepția de neconstituționalitate, atunci când norma legislativă vizată de decizia Curții Constituționale este o **normă penală substanțială de incriminare** (deci, nu și atunci când este vorba de alte norme penale substanțiale ori de norme penale procedurale), iar, pe de altă parte, a aplicabilității doar în caz de decizie de neconstituționalitate, iar nu și în caz de **alte decizii ale Curții Constituționale** care afectează norma penală substanțială de incriminare (constituționalitate sub rezerva interpretării ori considerentele deciziei).

Este adevărat că art. 147 alin. (4) din Constituție dispune că efectele *erga omnes* ale deciziilor Curții Constituționale sunt numai *ex nunc*, iar nu *ex tunc*. Este, de asemenea, adevărat că, formal juridic, există diferențe între o lege (de dezincriminare) și o decizie a Curții Constituționale (de neconstituționalitate), prima ducând la abrogarea legii anterioare, a doua la încetarea efectelor juridice ale legii declarate neconstituționale. În substanță însă, efectele juridice ale abrogării și cele ale declarării neconstituționalității legii penale vechi (de incriminare) **sunt aceleași**: legea penală veche (de incriminare) încetează să mai producă efecte juridice *erga omnes*.

Totuși, textul art. 147 alin. (4) din Constituție necesită o interpretare **sistematică** împreună cu art. 15 alin. (2) și art. 16 alin. (1). Pe de o parte, încetarea efectelor legii penale vechi de incriminare declarate neconstituționale trebuie să aibă lor retroactiv, **rațiunea fiind cu atât mai evidentă** în cazul declarării neconstituționalității (legea penală veche de incriminare este în conflict cu dispozițiile constituționale), decât în cazul abrogării (când legea penală veche de incriminare a fost validă, dar s-a schimbat politica penală a statului); faptul că, potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, legiuitorul are obligația punerii în acord a legii declarate neconstituționale cu normele constituționale și cu decizia de neconstituționalitate (ceea ce înseamnă adoptarea unei legi penale noi de dezincriminare) este irelevant, cât timp **legiuitorul poate rămâne în pasivitate**, consecința fiind că **o persoană va continua să suporte consecințele penale negative, deși condamnarea sa este dată în baza unei legi de incriminare neconstituționale**. Pe de altă parte, nu este admisibil să depindă exclusiv de **hazard** (momentul publicării deciziei de neconstituționalitate, care poate fi anterior sau posterior unei hotărâri penale definitive de condamnare) efectul deciziei Curții Constituționale: pentru o faptă penală săvârșită la aceeași dată, sub imperiul legii penale vechi de incriminare, decizia de neconstituționalitate produce efecte dacă procesul

este pe rol, dar ar fi complet discriminatoriu să nu producă efecte pentru persoana față de care s-a pronunțat deja o hotărâre penală definitivă de condamnare, sub pretextul autorității de lucru judecat (care vizează stabilirea faptelor și interpretarea și aplicarea dreptului, dar **nu și caracterul neconstituțional al legii de incriminare pe care s-a întemeiat hotărârea de condamnare**).

Prin urmare, soluția normativă cuprinsă în art. 453 alin. (1) lit. f) C.pr.pen., dacă se interpretează în sensul că nu ar permite utilizarea căii de atac a revizuirii de către **orice persoană** (iar nu doar de persoana care a ridicat o excepție de neconstituționalitate), atunci când decizia Curții Constituționale vizează o **normă penală substanțială de incriminare** pe care s-a întemeiat hotărârea penală definitivă (iar nu o altă normă penală substanțială ori o normă penală procedurală), consecințele neconstituționalității continuând să se producă și neputând fi remediate decât prin revizuire, este neconstituțională, violând caracterul *erga omnes* al deciziilor Curții Constituționale - art. 147 alin. (4) din Constituție -, care în acest caz de excepție trebuie să fie retroactiv - art. 147 alin. (4) corelat cu art. 15 alin. (2) din Constituție -, pentru a nu exista discriminare - art. 147 alin. (4) corelat cu art. 15 alin. (2) și art. 16 alin. (1) din Constituție -, în caz contrar menținerea efectelor condamnării întemeiate pe o lege declarată neconstituțională încălcând principiul legalității penale - art. 23 alin. (12) corelat cu art. 1 alin. (5) din Constituție -, ceea ce contravine principiului supremației constituționale - art. 1 alin. (5) din Constituție - și rolului Curții Constituționale de garant al supremației Constituției - art. 142 alin. (1) din Constituție.

În egală măsură, soluția normativă conținută în art. 453 alin. (1) lit. f) C.pr.pen. trebuie să vizeze **nu doar o decizie de neconstituționalitate, ci orice decizie a Curții Constituționale care are influență asupra validității ori interpretării legii penale vechi de incriminare (cum ar fi o decizie de constituționalitate sub rezerva unei anumite interpretări sau orice considerente ale unei decizii de neconstituționalitate)**, având în vedere jurisprudența constituțională constantă, conform căreia se bucură de putere obligatorie *erga omnes* nu numai dispozitivul, ci și considerentele deciziilor Curții Constituționale. Soluția normativă conținută în dispozițiile legale criticate este neconstituțională în măsura în care **nu s-ar ține cont de caracterul obligatoriu al întregii decizii a Curții Constituționale** privind o lege penală veche de incriminare (deci, și o decizie de constituționalitate într-o anumită interpretare sau considerentele unei decizii), întrucât s-ar încălca art. 147 alin. (4) din Constituție (obligativitatea deciziilor Curții Constituționale, care nu se limitează la dispozitivul unei decizii de neconstituționalitate) și art. 1 alin. (5) și art. 142 alin. (1) din Constituție (privind supremația Constituției, care este garantată de Curtea Constituțională).

În concluzie, soluția normativă conținută în art. 453 alin. (1) lit. f) C.pr.pen., în măsura în care, pe de o parte, nu permite **oricărei persoane** (iar nu doar persoanei care a ridicat excepția de neconstituționalitate) să utilizeze calea de atac a revizuirii împotriva unei hotărâri penale definitive de condamnare, atunci când decizia Curții Constituționale vizează o **normă penală substanțială de incriminare** pe care s-a întemeiat hotărârea penală definitivă (iar nu o altă normă penală substanțială ori o normă penală procedurală), consecințele neconstituționalității continuând să se producă și neputând fi remediate decât prin revizuire, iar, pe de altă parte, nu permite utilizarea căii de atac a revizuirii decât în cazul unei decizii de neconstituționalitate, iar nu și al **tuturor deciziilor Curții Constituționale afectând** legea penală veche de incriminare (o decizie de constituționalitate

într-o anumită interpretare sau considerentele unei decizii), este neconstituțională prin raportare la art. 1 alin. (5), art. 15 alin. (2), art. 16 alin. (1), art. 23 alin. (12), art. 142 alin. (1) și art. 147 alin. (4) din Constituție.

Mijloace de probă

Autorul excepției de neconstituționalitate se întemeiază, în dovedirea admisibilității excepției de neconstituționalitate (legătura dispozițiilor legislative criticate cu cauza judiciară în cadrul căreia excepția de neconstituționalitate a fost ridicată), pe proba cu înscrisurile aflate la dosar.

Aspecte de procedură

Taxa judiciară de timbru: Excepția de neconstituționalitate este scutită de taxă judiciară de timbru, în temeiul art. 13 din Legea nr. 47/1992.

Judecarea în lipsă: În temeiul art. 411 alin. (1) pct. 2 fraza finală C.pr.civ., aplicabil potrivit art. 14 din Legea nr. 47/1992, în caz de neprezentare autorul excepției de neconstituționalitate solicită judecarea prezentei cauze și în lipsa sa.

Aspecte de formă

Prezenta excepție de neconstituționalitate este redactată de av. Corneliu-Liviu POPESCU, avocat în Barourile București și Paris, cu drept de a pune concluzii la Înalta Curte de Casație și Justiție și la Curtea Constituțională, în calitate de apărător ales al autorului excepției de neconstituționalitate, în numele și pe seama acestuia, în temeiul împuternicirii avocațiale aflate la dosarul cauzei judiciare, conține 8 (opt) file și este depusă, în 2 (două) exemplare (1 pentru instanță și 1 pentru parchet), la Curtea de Apel București - Secția I penală, prin registratură, astăzi, 07.06.2016.

Pentru AUTORUL EXCEPȚIEI DE NECONSTITUȚIONALITATE

Remus-Adrian BORZA,

APĂRĂTOR ALES, av. Corneliu-Liviu POPESCU

